

Η αξιοποίηση των ψηφιακών εργαλείων της πλατφόρμας e-class και e-me ως μέσων προώθησης των συνεργατικών πρακτικών στην εξ αποστάσεως διδασκαλία της λογοτεχνίας στο Γενικό λύκειο

Κωνσταντίνα Καλαούζη

ΣΕΕ ΠΕ02 Φιλολόγων 2^{οο} ΠΕΚΕΣ Ν. Αιγαίου, Δρ. Νεοελληνικής Φιλολογίας Α.Π.Θ.
kalaouzi@sch.gr

Περίληψη

Η αξιοποίηση των ψηφιακών εργαλείων του Πανελλήνιου Σχολικού Δικτύου (Π.Σ.Δ.) στην εκπαιδευτική πράξη συνιστά ένα μέσο σημαντικής διευκόλυνσης στην επίτευξη των στόχων διδασκαλίας, αλλά και έναν τρόπο που μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην ενεργοποίηση της συμμετοχικότητας των μαθητών/τριών και στην παράλληλη βελτίωση των ψηφιακών τους δεξιοτήτων. Έχοντας λάβει υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, στην εισήγηση περιγράφουμε τα βήματα σχεδιασμού μιας διδακτικής πρότασης εξ αποστάσεως διδασκαλίας που παρουσιάστηκε κατά τη διάρκεια της αναστολής λειτουργίας των σχολικών μονάδων σε διαδικτυακή επιμορφωτική συνάντηση στα Δωδεκάνησα και προτάθηκε για υλοποίηση στις ψηφιακές τάξεις των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών. Ο σχεδιασμός της πρότασης λαμβάνει υπόψη τις ιδιαίτερες παραμέτρους στον σχεδιασμό και την υλοποίηση μιας εξ αποστάσεως διδασκαλίας και αξιοποιεί εργαλεία από τις δύο πλατφόρμες της ασύγχρονης διδασκαλίας του Π.Σ.Δ. (e-me και e-class), αλλά και της σύγχρονης εξ αποστάσεως διδασκαλίας που προτάθηκε από το ΥΠΑΙΘ (WEBEX) με κύριο στόχο την προώθηση και ανάδειξη συνεργατικών πρακτικών και της ομαδικότητας των μαθητών/τριών, ώστε να προσεγγίσουν με δημιουργικό τρόπο το μάθημα της λογοτεχνίας.

Λέξεις κλειδιά: Λογοτεχνία, Ψηφιακές πλατφόρμες, Εξ αποστάσεως διδασκαλία, Συνεργατικότητα

1. Εισαγωγή

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση παρουσιάζει σοβαρές διαφορές σε σχέση με την εκπαίδευση στη φυσική τάξη με κυρίαρχη αυτή της απόστασης μεταξύ εκπαιδευόμενου και εκπαιδευτή. Μάλιστα, η εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση, απόρροια των έκτακτων υγειονομικών μέτρων, στην πραγματικότητα συνιστά – ή θα έπρεπε να συνιστά – μία ολοκληρωμένη μέθοδο εκπαίδευσης η οποία, προκειμένου να είναι ποιοτική και αποτελεσματική χρειάζεται να ακολουθεί έναν προσεκτικό σχεδιασμό (Βασάλα, 2005) που θα καλύπτει τους στόχους που θέτουν τα Π.Σ του κάθε γνωστικού αντικείμενου. Επιπλέον, είναι αναγκαίο να λειτουργεί διευκολυντικά

ως προς τη διαχείριση του υλικού, γεγονός που προϋποθέτει τη σωστή διαμόρφωση και επεξεργασία του (Λιοναράκης, 2001).

Συγκεκριμένα, το εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό θα πρέπει να είναι σχεδιασμένο με τέτοιον τρόπο, ώστε να είναι σαφές και να παρέχει τις απαραίτητες επεξηγήσεις, να προσελκύει το ενδιαφέρον των εκπαιδευόμενων και να τους υποστηρίζει αποτελεσματικά στη μαθησιακή διαδικασία, ακόμη και όταν μελετούν μόνοι τους. Παράλληλα, χρειάζεται να δίνει ευκαιρίες για ενεργό συμμετοχή και δράση, να ανατροφοδοτεί και να συμβάλει στην αυτοαξιολόγηση (Μανούσου, 2008, Μανούσου et al, 2017).

Μέσα σε αυτό το κλίμα, οι τεχνολογίες της πληροφορίας και επικοινωνίας (στο εξής Τ.Π.Ε.) αποτελούν τα κατάλληλα μέσα και εργαλεία που αξιοποιούνται για την υποστήριξη της εξ αποστάσεως εκπαιδευτικής διαδικασίας. Τα εργαλεία αυτά, ωστόσο, χρειάζεται να εισάγονται στη μαθησιακή διαδικασία όχι τόσο ως τεχνικά μέσα, όσο ως παιδαγωγικά εργαλεία που αυξάνουν την ποιότητα και αποτελεσματικότητα του παρεχόμενου εκπαιδευτικού έργου. Για τον λόγο αυτόν είναι απαραίτητος ο εκπαιδευτικός σχεδιασμός που αφορά στην επιλογή σαφών διδακτικών και μαθησιακών στόχων, στη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού και δραστηριοτήτων αλληλεπίδρασης, στη διασφάλιση της δυναμικής εμπλοκής των μαθητών, στην ελευθερία έκφρασής τους κ.ά. Για να επιτευχθούν οι στόχοι αυτοί συνήθως χρησιμοποιείται ένας συνδυασμός σύγχρονης και ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Η σύγχρονη, ωστόσο, εξ αποστάσεως εκπαίδευση δε σχετίζεται σε καμία περίπτωση με την αυτούσια μεταφορά του μαθήματος από την παραδοσιακή αίθουσα διδασκαλίας σε ψηφιακό περιβάλλον.

Έχοντας λάβει, λοιπόν, υπόψη τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, αλλά και τις δυσκολίες που στην πλειονότητά τους δήλωναν ότι αντιμετώπιζαν οι εκπαιδευτικοί, κυρίως σε ό,τι αφορά την ένταξη των ψηφιακών εργαλείων στη μαθησιακή διαδικασία, την οργάνωση του υλικού του εκάστοτε γνωστικού αντικειμένου, αλλά, κυρίως, την ενεργοποίηση της συμμετοχής των μαθητών/τριών στη διαδικασία της μάθησης, παρουσιάστηκε μία διδακτική πρόταση που βασίστηκε στη διδασκαλία της λογοτεχνίας στην Α΄ τάξη Γενικού Λυκείου. Η πρόταση αυτή αποτέλεσε μέρος ενός κύκλου ενισχυτικών για τους εκπαιδευτικούς σεμιναρίων που υπηρετούσαν σε σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης Δωδεκανήσου κατά το σχολικό έτος 2020 – 2021. Τα σεμινάρια οργανώθηκαν από το 2^ο ΠΕΚΕΣ Ν. Αιγαίου και η συγκεκριμένη πρόταση απευθύνθηκε σε φιλολόγους που είχαν αναλάβει το αντικείμενο της Γλώσσας – Λογοτεχνίας στα Γενικά Λύκεια. Στο σεμινάριο που πραγματοποιήθηκε απογευματινές ώρες τον Φεβρουάριο του 2020 συμμετείχαν 56 εκπαιδευτικοί.

2. Λογοτεχνία, συμμετοχικότητα και Τ.Π.Ε.

2.1 Η λογοτεχνία ως αναπαράσταση κοινωνικών πρακτικών και μέσο ενίσχυσης της συμμετοχικότητας

Σύμφωνα με το συμπληρωματικό Π.Σ για τη Λογοτεχνία (Υ.Α. 70001/Γ2/2011, ΦΕΚ 1562/Τ.Β'/27-6-2011) η (σχολική) λογοτεχνία στοχεύει «στην κριτική αγωγή στο σύγχρονο πολιτισμό» και θέτει ως σκοπό τη «δημιουργία ενός έθνους αναγνώστων». Η λογοτεχνία, με άλλα λόγια, δε νοείται ως μάθημα που σχετίζεται αποκλειστικά με ζητήματα δομής, ύφους και αισθητικής, αλλά συνδέεται άρρηκτα και με ζητήματα που αναδεικνύουν προβληματικές της καθημερινότητας και σχολιάζουν τη θέση του ατόμου μέσα σε ένα περίπλοκο κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον, καθορίζοντας έτσι την ατομική και συλλογική ταυτότητα (Αποστολίδου, Πασχαλίδης & Χοντολίδου, 2002).

Από την άλλη μεριά, το μάθημα της λογοτεχνίας προσφέρεται για την ενδυνάμωση της συμμετοχικότητας των μαθητών, επειδή ακριβώς τα λογοτεχνικά κείμενα προϋποθέτουν την ελεύθερη έκφραση ιδεών και προϋποθέτουν την ενεργοποίηση της αναγνωστικής ανταπόκρισης, οδηγώντας σε ποικίλες ερμηνευτικές απόπειρες, ενώ, παράλληλα, δίνουν τη δυνατότητα για τον πειραματισμό με δημιουργικούς μετασχηματισμούς που ενδυναμώνουν την έκφραση συναισθημάτων, αλλά και τη φαντασία των συμμετεχόντων. Η λογοτεχνία, με άλλα λόγια, λειτουργεί ως πράξη έκφρασης και απελευθέρωσης λόγω της ερμηνευτικής πολλαπλότητας που τη χαρακτηρίζει. Ο κάθε αναγνώστης δύναται να κατασκευάσει μία ερμηνεία που αφορμάται από το κείμενο, αλλά συνδυάζεται δημιουργικά με την προσωπική του συναισθηματική κατάσταση, αλλά και τις γνώσεις που διαθέτει (Γκίβαλου, 2010:224-225).

Εκτός από τις κοινωνικές πρακτικές, η λογοτεχνία συνδέεται άρρηκτα και με τη γλωσσική εκπαίδευση καθώς βοηθά στην ισόρροπη επίτευξη γλωσσικής και επικοινωνιακής ικανότητας μέσω της μελέτης ποικίλων κειμένων που συνιστούν γλωσσικές πράξεις με συναισθηματική φόρτιση. Εκκινώντας από την εμπειρία που προκαλεί το κείμενο, οι μαθητές/τριες εμπλουτίζουν τόσο τον προφορικό, όσο και τον γραπτό τους λόγο, επικοινωνούν και ανταλλάσσουν απόψεις και εμπειρίες με τους συναγνώστες. Τα λογοτεχνικά κείμενα, δηλαδή, αντιμετωπίζονται ως επικοινωνιακές πράξεις που χαρακτηρίζονται από πολυσημία και συνιστούν πεδία κοινωνικών αντανακλάσεων. Η ερμηνευτική τους προσέγγιση βοηθά σημαντικά στη διερευνητική και κοινωνική μάθηση, στην καλλιέργεια της δημιουργικής σκέψης και στον κριτικό εγγραμματισμό καθώς οι μαθητές/τριες εξοικειώνονται ως προς την ανταπόκριση σε ποικίλα περιβάλλοντα και επικοινωνιακές περιστάσεις (Κολλιοπούλου, 2016). Παράλληλα, αντανakλούν την πολιτισμική πραγματικότητα που οι μαθητές/τριες μοιράζονται και διαδίδουν συνδέοντάς την με τα ιδεολογικά της παρεπόμενα (Αμπατζοπούλου, 2000).

Μέσω της κατάλληλης αξιοποίησης των λογοτεχνικών κειμένων ο/η εκπαιδευτικός μπορεί, σχεδιάζοντας κατάλληλες δραστηριότητες, να οδηγήσει τους μαθητές/τριες στην κατασκευή της δικής τους ερμηνείας (Μαλαφάντης, 2001:245), ασκώντας την ελευθερία της σκέψης και τον προβληματισμό για τις πράξεις των ηρώων (Ματσαγγούρας, 2009:552) που, μάλιστα, μπορούν να συνδεθούν με τα δικά τους βιώματα / εμπειρίες. Τα κείμενα αποδίδουν, έτσι, ποικίλα αξιακά συστήματα και λειτουργούν ως μαρτυρίες των κοινωνικών συμβάντων (Καρακίτσιος & Καρασαββίδου, 2005). Η λογοτεχνία δυνητικά θα μπορούσε να βελτιώσει τις ικανότητες του ατόμου να διακρίνει νοητικές και συναισθηματικές καταστάσεις που αφορούν στο ίδιο το άτομο, αλλά και στους άλλους και με αυτόν τον τρόπο να βοηθά τον καθένα αφενός να ερμηνεύει αλλά και να προβλέπει τόσο τη δική του συμπεριφορά, όσο και των συνανθρώπων του (Zabihzade et al., 2017).

Η λογοτεχνία αφορά κατά πρώτο λόγο την επεξεργασία του τι σκέφτονται και τι αισθάνονται οι πρωταγωνιστές, ο αφηγητής και ο πιθανός αναγνώστης. Οι αναγνώστες των λογοτεχνικών κειμένων, μέσα από την αναπαράσταση διαφορετικών κόσμων σε σχέση με τον δικό τους, μπορούν να βιώσουν νοητικές καταστάσεις που χαρακτηρίζουν άλλους ανθρώπους. Η αφηγηματική ενσυναίσθηση (Mar, 2004, 2009·Keen, 2006) τονίζει ότι τα αφηγηματικά κείμενα (προφορικά και γραπτά) προσκαλούν τον αναγνώστη να αισθανθεί, προκαλώντας τη σκέψη και το συναίσθημα, δηλαδή τη γνωστική και συναισθηματική του ανταπόκριση.

2.2 Λογοτεχνία και Τ.Π.Ε.

Η ώσμωση της διδασκαλίας της λογοτεχνίας με τα Τ.Π.Ε. υποστηρίζεται από τα ίδια τα Προγράμματα Σπουδών. Οι Τ.Π.Ε. δεν προσεγγίζονται / προτείνονται τόσο ως μέσα μιας επιφανειακής εκμοντερνιστικής προσπάθειας στην προσέγγιση της λογοτεχνίας, αλλά ως εργαλεία που – μπορούν - να προαγάγουν συνεργατικές τεχνικές και να παρωθήσουν σε ποικίλους δημιουργικούς μετασχηματισμούς που ενδυναμώνουν, τελικά, την κριτική σκέψη. Συγκεκριμένα, οι Τ.Π.Ε. δε νοούνται ως στατικά υπολογιστικά περιβάλλοντα, αλλά ως μέσα δημιουργίας ενεργών υποκειμένων που μπορούν να αξιοποιούν συνδυαστικά τους σημειωτικούς πόρους με τρόπο δημιουργικό, ενώ, παράλληλα, αναπτύσσουν την κριτική τους ικανότητα προκειμένου να μπορούν να «αναγιγνώσκουν» και να ερμηνεύουν την πολύπλοκη επικοινωνιακή πραγματικότητα και να στέκονται με κριτικό τρόπο απέναντί της (Kalantzis & Cope 1999).

Στη διαδικασία αυτή ζητούμενο είναι η αξιοποίηση των ψηφιακών εργαλείων για τη μεταμόρφωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας (Goodman 1996). Με την έννοια αυτή και το ζητούμενο του «κριτικού γραμματισμού» δεν αφορά αυτή καθαυτή τη χρήση ψηφιακών πρακτικών, αλλά κυρίως την κριτική πρόσληψη της ψηφιακής πραγματικότητας (Γαμβρού, 2017), δηλαδή τη συζήτηση γύρω από τις ιδεολογίες

που διοχετεύονται στις πρακτικές (Κωστούλη 2005, Baynham 2002) ή τις κρίσεις σχετικά με την αξία ή την αναγκαιότητα των ψηφιακών πρακτικών (Gee 2010).

Ένα υποκείμενο, με άλλα λόγια, θεωρείται ψηφιακά εγγράμματο μόνο όταν μπορεί να κατανοεί και να πραγματεύεται ζητήματα που αφορούν την παραγωγή και την αναπαράσταση. Δεν αρκεί επί παραδείγματι να δουν οι μαθητές/τριες ένα βίντεο με αφορμή ένα λογοτεχνικό κείμενο, ή έστω να το κατασκευάσουν, αλλά να συνεξετάσουν πώς μέσα από το συγκεκριμένο βίντεο αναπαρίσταται η πραγματικότητα, να αντιληφθούν δηλαδή τη σημασία της επιλογής, της κατασκευής και επεξεργασίας εικόνων, την πρόκριση συγκεκριμένης οπτικής γωνίας που σε συνδυασμό κατασκευάζουν ένα συγκεκριμένο νόημα. Ο ψηφιακός γραμματισμός απεκδύει τα τεχνολογικά μέσα από τον μανδύα της ουδετερότητας και τα συνδέει με την οικονομική, κοινωνική πραγματικότητα (Koutsogiannis 2004) με τέτοιον τρόπο, ώστε να εντείνει τον προβληματισμό των μαθητών/τριών (Ντρενογιάννη 2010: 599).

Ο κριτικός ψηφιακός γραμματισμός δεν εξαντλείται στην κριτική ανάγνωση της ψηφιακής πραγματικότητας, αλλά ολοκληρώνεται μέσα από τη δημιουργία και την κατασκευή προϊόντων ΤΠΕ, δίνοντας στους μαθητές την ευκαιρία για πρόσβαση σε περιεχόμενο που διέπεται από συγκρουσιακές ιδέες και αντιλήψεις, αντιφατικές αξίες και ιδεολογίες (Ντρενογιάννη 2010: 599-600). Οι μαθητές καλούνται να μετασχηματίσουν τη γνώση, όχι απλώς να την καταναλώνουν. Συγκεκριμένα, μέσα από την επαφή τους με τα λογοτεχνικά κείμενα καλούνται όχι μόνο να εμμένουν σε εξωτερικά τους χαρακτηριστικά, αλλά να προβληματιστούν πάνω στις περίπλοκες σχέσεις που αποκαλύπτονται, να μπουν στη θέση των ηρώων, να αποδημήσουν ενδεχομένως τις πάγιες εκδοχές που προτείνονται και να ανακαλύψουν τους τρόπους που ο λογοτεχνικός λόγος μπορεί ενίοτε να αναπαράγει στερεότυπα και να τα καθιερώνει ή και να ανατρέπει. Οι Τ.Π.Ε. ενταγμένες στο μάθημα της λογοτεχνίας μπορεί να βοηθήσουν τους μαθητές/τριες να προβούν σε γόνιμους μετασχηματισμούς, να αποδομήσουν και να καινοτομήσουν συνεργαζόμενοι δημιουργώντας προϊόντα λόγου που προωθούν τελικά τις δικές τους κοινωνικές, πολιτισμικές, πολιτικές και αισθητικές στοχεύσεις (Gee 2000: 63).

3. Διδακτικός σχεδιασμός με αφορμή τον Κ.Π. Καβάφη

Το διδακτικό παράδειγμα που ακολουθεί παρουσιάστηκε σε φιλόλογους εκπαιδευτικούς και προτάθηκε ως δείγμα σχεδιασμού των βημάτων μιας εξ αποστάσεως διδασκαλίας της λογοτεχνίας. Η διδασκαλία απευθύνεται σε μαθητές/τριες της Α΄ τάξης Γενικού Λυκείου και βασίζεται στη μελέτη ποιημάτων του Κ.Π. Καβάφη. Εντάσσεται στη θεματική «Παράδοση και Μοντερνισμός στην ποίηση» και στοχεύει πρωταρχικά στην κινητοποίηση των μαθητών/τριών μέσω του χωρισμού τους σε ομάδες, στη γνωριμία τους με ποικιλία ποιημάτων του Κ.Π. Καβάφη μέσω της αξιοποίησης τόσο του αρχείου Καβάφη (του ιδρύματος Ωνάση), όσο και άλλων διαδικτυακών πόρων, όπως το Σπουδαστήριο Νέου ελληνισμού (www.snhell.gr) και η Ανεμόσκαλα της Πύλης για την ελληνική γλώσσα

(https://www.greeklanguage.gr/Resources/literature/tools/concordance/index.html?cn_d_id=9).

Στην πρόταση οι μαθητές/ τριες καλούνται να αξιοποιήσουν εργαλεία από τις πλατφόρμες σύγχρονης και ασύγχρονης εξ αποστάσεως διδασκαλίας που προάγουν κυρίως τις συνεργατικές πρακτικές ενώ εμπλέκονται ενεργά σε δραστηριότητες δημιουργικού μετασχηματισμού που ανταποκρίνονται κάθε φορά σε πολλαπλούς τύπους νοημοσύνης (Gardner,1993). Συγκεκριμένα, αναλαμβάνουν ενεργό ρόλο στη διαδικασία γνωριμίας με τα κείμενα, συνεργάζονται μεταξύ τους, καλούνται να επιστρατεύσουν τις ερμηνευτικές τους δυνατότητες, να καταθέσουν τη γνώμη τους αξιοποιώντας τα WIKIS και τον Τοίχο της e-class. Παράλληλα ερευνούν και ανεβάζουν στον «Τοίχο» του μαθήματος πολυμεσικό υλικό που θα βρουν μετά από συνεργατική έρευνα, αλλά και συνθέτουν, συμμετέχοντας σε ποικίλες ασκήσεις μετασχηματισμού (e-content της e-me), ψηφιακά προϊόντα με αφορμή τα ποιήματα που διάβασαν, τα οποία εν τέλει καλούνται να αξιολογήσουν βάσει ρουμπρίκας αξιολόγησης που θα συνδημιουργήσουν σε συνεργασία με τον υπεύθυνο εκπαιδευτικό. Όλες οι διαδικασίες αξιοποιούν σε κάθε βήμα εργαλεία από τις πλατφόρμες και οδηγούν στην πρόταση μιας μεθοδολογικής αρχής, βάσει της οποίας ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να κατανοήσει τον τρόπο και τα βήματα σχεδιασμού μιας εξ αποστάσεως διδασκαλίας που θα διασφαλίζει κατά το δυνατόν τη συμμετοχή και τη συνεργασία των συμμετεχόντων.

3.1 Κείμενα – Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα – Χρόνος υλοποίησης

3.1.1 Κείμενα

Τα κείμενα που επιλέχθηκαν ανήκουν στις κατηγορίες των ιστορικών και φιλοσοφικών ποιημάτων του Κ.Π. Καβάφη και αντλούνται από το βιβλίο των Κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας της Α΄ ΓΕΛ. Πρόκειται συγκεκριμένα για τα: «Περιμένοντας τους βαρβάρους», «Ιθάκη», «Απολείπειν ο θεός Αντώνιον» και «Η σατραπεία». Η επιλογή έγινε επειδή τα συγκεκριμένα ποιήματα μπορούν να εξυπηρετήσουν κοινούς στόχους διδασκαλίας που αφορούν στο περιεχόμενο (ένταξη σε συγκεκριμένο ιστορικό – μυθικό πλαίσιο, αξιοποίηση συμβόλων που αντανακλούν επιλογές ζωής, αναδεικνύουν την αξιοπρέπεια και την προσπάθεια για κατάκτηση στόχων ως επιδιωκόμενη ηθική στάση), τη μορφή (ελεύθερος στίχος, πεζολογικές εκφράσεις, γλωσσικοί ιδιοματισμοί) τις υφολογικές επιλογές (χρήση ρηματικών προσώπων, σημείων στίξης, εγκλιτικών τύπων, θεατρικότητα κ.α.). Τα κοινά στοιχεία που παρουσιάζουν τα ποιήματα βοηθούν την επεξεργασία τους σε ομάδες τόσο κατά τη σύγχρονη, όσο και κατά την ασύγχρονη διδασκαλία, αλλά και στην επαγωγική σύγκριση όλων των ποιημάτων μεταξύ τους που αποσκοπεί στη συναγωγή συμπερασμάτων σχετικά με βασικά χαρακτηριστικά της ποίησης του Κ.Π. Καβάφη.

3.1.2 Στόχοι διδασκαλίας

Οι μαθητές/τριες μετά το πέρας της διδασκαλίας αναμένεται να μπορούν να κατανοήσουν το ιστορικό πλαίσιο που αξιοποιεί ο ποιητής και να το συνδυάσουν με την εποχή του, αλλά και με τη δική τους αντιλαμβανόμενοι/ες τη διαχρονικότητα των μηνυμάτων που παρατίθενται. Επίσης, επιδιώκεται να ανακαλύψουν επαγωγικά μέσα από ερμηνευτικές διαδικασίες τις στάσεις ζωής που προτείνονται και να αναλογιστούν τη χρησιμότητά τους και για τη δική τους ζωή. Παράλληλα, αναμένεται να προβληματιστούν και να αναπτύξουν τεκμηριωμένη άποψη σχετικά με τα παρουσιαζόμενα ζητήματα, αξιοποιώντας τα συνεργατικά εργαλεία των πλατφορμών ασύγχρονης διδασκαλίας, να συμβουλευτούν διαδικτυακά εργαλεία που σχετίζονται με την ποίηση του Καβάφη και να μετασχηματίσουν τις ιδέες και τις ερμηνείες τους μέσα από τη χρήση εργαλείων που προσφέρει η πλατφόρμα e-me παράγοντας νέα κείμενα ποικίλων ειδών που ανταποκρίνονται στον ιδιαίτερο τύπο νοημοσύνης τους. Τέλος, επιδιώκεται να δημιουργήσουν από κοινού κριτήρια αξιολόγησης (ρουμπρίκες) βάσει των οποίων θα μπορούσαν να αξιολογήσουν την ποιότητα των παραγόμενων εργασιών τόσο των δικών τους (αυτοαξιολόγηση), όσο και των συμμαθητών τους (ετεροαξιολόγηση).

Οι στόχοι αυτοί εξυπηρετούνται σε όλες τις φάσεις μέσα από τη συνεργασία και την ενεργό συμμετοχή των μαθητών/τριών που καλούνται με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού να αξιοποιήσουν τα εργαλεία συνεργασίας που προσφέρουν οι πλατφόρμες σύγχρονης και ασύγχρονης διδασκαλίας και συγκεκριμένα ο «Τοίχος», τα WIKIS, οι Ομάδες, η Κουβεντούλα και οι Εργασίες της e-class, αλλά και τα εργαλεία e-content της e-me (collage, audiorecorder, course presentation, find the Hotspot, Interactive book). Παράλληλα καλούνται να αξιοποιήσουν τα ανοιχτά περιβάλλοντα WEB.02 με κυριότερα το Αρχείο Καβάφη του Ιδρύματος Ωνάση (<https://cavafy.onassis.org/el/subject/works-by-c-p-cavafy-el/as-much-as-you-can-el/> και <https://cavafy.onassis.org/el/object/u-1908-1914-3/>) την Ανεμόσκαλα της Πύλης για την ελληνική γλώσσα (<https://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/tools/concordance/index.html>) και το Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού (<http://www.snhell.gr/lections/writer.asp?id=60>)

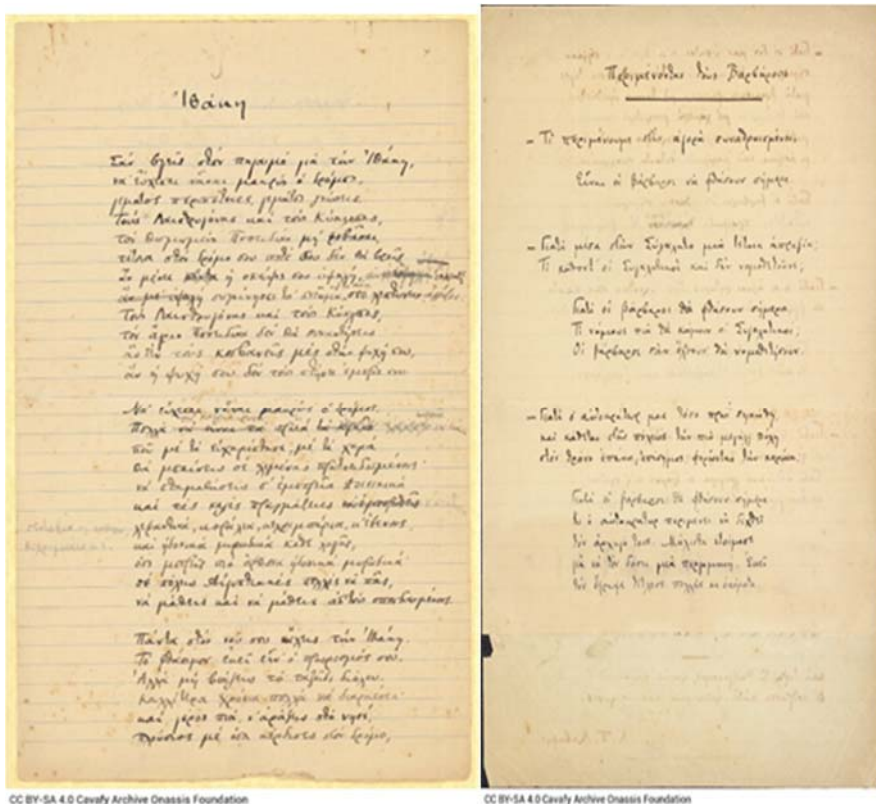
Η συνεργασία γίνεται σε μικτές ομάδες των 5 ατόμων που ορίζονται από τον/την εκπαιδευτικό και παραμένουν σταθερές τόσο στη σύγχρονη διδασκαλία (Breakout sessions, WEBEX), όσο και στην ασύγχρονη (Ομάδες e-class). Η υλοποίηση της διδασκαλίας έχει σχεδιαστεί να διαρκέσει δύο ώρες ως προς τη σύγχρονη και άλλες δύο ώρες στην ασύγχρονη διδασκαλία.

4. Ροή Διδασκαλίας

4.1 Μέρος 1ο: Σύγχρονη διδασκαλία

Κατά την πρώτη φάση η τάξη δουλεύει μέσα στο περιβάλλον της πλατφόρμας WEBEX ενώ, παράλληλα, οι μαθητές/τριες καλούνται να αξιοποιούν και την πλατφόρμα e-class, όπου βρίσκεται αναρτημένο υλικό που αφορά στο μάθημα. Συγκεκριμένα, ως αφορμή για την παρουσίαση του ποιητή Κ.Π. Καβάφη και των ποιημάτων προς επεξεργασία, ο/η εκπαιδευτικός παρουσιάζει σε βίντεο τέσσερις διαδοχικές απαγγελίες του ποιήματος «Ιθάκη» του Κ.Π. Καβάφη από τον Μίμη Σουλιώτη, τον Γ.Π. Σαββίδη (ηχογραφήσεις αναρτημένες στο Σπουδαστήριο Νέου ελληνισμού) και των ηθοποιών Sean Connery στα αγγλικά (<https://www.youtube.com/watch?v=9puxoJ1f6YU>) και του Θανάση Βαλτινού (<https://www.youtube.com/watch?v=r5IPCeT8Ex0>). Στη συνέχεια τους ζητείται να παρατηρήσουν τις αναγνώσεις και να γράψουν στον Τοίχο της e-class ή στο εργαλείο του Ασπροπίνακα (Whiteboard) της WEBEX ποια απαγγελία τους άρεσε περισσότερο και δύο λόγους για να αιτιολογήσουν την επιλογή τους. Τους ζητείται, επίσης, να αναλογιστούν, αν ο τρόπος ανάγνωσης του ποιήματος συνιστά ή όχι μία ερμηνεία του, αλλά και να αναζητήσουν τους λόγους που το συγκεκριμένο ποίημα έχει μεταφραστεί σε πολλές ξένες γλώσσες καταγράφοντας τη γνώμη τους σε ένα κοινόχρηστο έγγραφο.

Στη συνέχεια, χωρίζονται σε τέσσερις ομάδες και τους ανατίθεται ξεχωριστό φύλλο εργασίας με αφορμή ένα από τα τέσσερα ποιήματα του Κ.Π. Καβάφη που η κάθε ομάδα έχει αναλάβει. Οι ομάδες χωρίζονται μέσω της επιλογής «Breakout Sessions» και αναλαμβάνουν να μουν στην πλατφόρμα e-class στον χώρο που αντιστοιχεί για την κάθε Ομάδα και να βρουν το ποίημα που έχουν να επεξεργαστούν στη χειρόγραφη μορφή του μέσα από το αρχείο του Ιδρύματος Ωνάση. Ζητείται συγκεκριμένα να παρατηρήσουν το χειρόγραφο του ποιήματος στις πολλαπλές μορφές του και να προσπαθήσουν να βγάλουν συμπεράσματα για τη διαδικασία της σύνθεσης ενός ποιήματος.

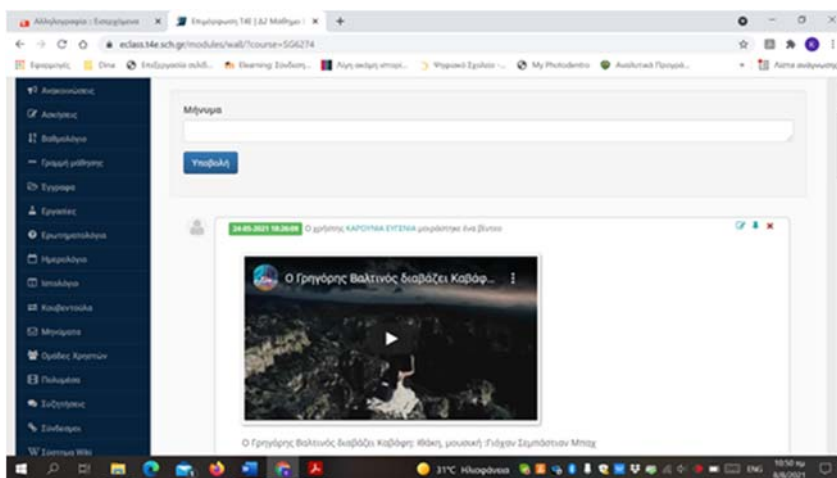
Εικόνα 1. Κ.Π. Καβάφη, Ιθάκη, Περιμένοντας τους Βαρβάρους, Οι εικόνες αντλήθηκαν από το ψηφιακό αρχείο Καβάφη του ιδρύματος Ωνάση.

Ακολουθώς, καλούνται να ακούσουν την απαγγελία των ποιημάτων μέσα από το Σπουδαστήριο Νέου ελληνισμού και να διαβάσουν τις ερωτήσεις του Φύλλου εργασίας που έχει αναρτηθεί στον χώρο των «Εργασιών» στην πλατφόρμα. Το πρώτο φύλλο εργασίας περιέχει ερωτήματα που βοηθούν στην επαγωγική προσέγγιση και ερμηνεία του κάθε ποιήματος μέσα από τη συζήτηση που γίνεται μεταξύ των μελών της ομάδας.

Συγκεκριμένα, τα ερωτήματα εστιάζουν στον εντοπισμό των πρωταγωνιστικών προσώπων και των χαρακτηριστικών που τα διέπουν, δίνουν έμφαση στο νόημα επιλογής των ρηματικών προσώπων, των λέξεων που σχετίζονται με ιστορικά συμφραζόμενα, στην επισήμανση συμβόλων, εικόνων, αντιθέσεων, ιδιαίτερων λεκτικών επιλογών και ωθούν τους μαθητές/τριες στην αποτίμηση των αποτελεσμάτων των επιλογών του ποιητικού υποκειμένου. Στο τέλος της πρώτης αυτής επεξεργασίας η κάθε ομάδα επανεντάσσεται στην ολομέλεια και καλείται δια ορισμένου εκπροσώπου της να κοινοποιήσει τις απαντήσεις που δόθηκαν στα ερωτήματα του Φύλλου εργασίας. Μέσα από αυτή τη διαδικασία η ολομέλεια ακούει

τις επισημάνσεις των ομάδων και εντοπίζει τις ομοιότητες που χαρακτηρίζουν τα ποιήματα του Κ.Π. Καβάφη.

Στο τέλος της πρώτης σύγχρονης εξ αποστάσεως διδασκαλίας, ο / η εκπαιδευτικός εξηγεί στις ομάδες τον τρόπο που θα δουλέψουν στην πλατφόρμα ασύγχρονης διδασκαλίας. Έτσι, παρέχει σαφείς οδηγίες οι οποίες είναι αναρτημένες και στην πλατφόρμα e-class, που κατευθύνουν τους μαθητές στο να αναγνώσουν όλα τα ποιήματα (όλων των ομάδων), να διαβάσουν τις σημειώσεις που έχουν κάνει μέχρι εκείνο το σημείο οι συμμαθητές τους, και στη συνέχεια να δουν το υλικό που έχει αναρτήσει ο/η εκπαιδευτικός στον «Τοίχο» της e-class και το οποίο περιλαμβάνει βίντεο με τη ζωή του ποιητή (Βίντεο από την εκπομπή «Μηχανή του Χρόνου» <https://www.youtube.com/watch?v=LfTDGnR1-AI>) την ταινία για τη ζωή του Κ.Π Καβάφη σε σκηνοθεσία Γιάννη Σμαραγδή (<https://www.youtube.com/watch?v=6pwKYLFPP08>), τα ποιήματα με σημειώσεις και εργασίες διαφοροποιημένης δυσκολίας.

Εικόνα 2

4.2 Μέρος 2^ο : Ασύγχρονη διδασκαλία (2 ώρες)

Στη φάση της ασύγχρονης διδασκαλίας οι μαθητές/τριες καλούνται να επεξεργαστούν σε ομάδες το αναρτημένο υλικό, να παρακολουθήσουν τα βίντεο και να επιλέξουν από ένα σύνολο προτεινόμενων εργασιών, η ολοκλήρωση των οποίων θα τους οδηγήσει στην παραγωγή πολυτροπικών κειμένων με αφορμή τα προς επεξεργασία ποιήματα που έχουν αναλάβει. Επίσης, καλούνται να συμπληρώσουν σε ένα κοινόχρηστο έγγραφο Wiki της e-class τα κριτήρια εκείνα που κατά την άποψή τους θα συμβάλουν στην αξιολόγηση της δικής τους εργασίας, αλλά και των υπόλοιπων ομάδων. Για την αξιολόγηση ο / η εκπαιδευτικός έχει φροντίσει να

δημιουργήσει ένα φύλλο με περιγραφικά κριτήρια / αποτιμητές που κοινοποιούνται στους μαθητές για να βοηθήσουν στη διαδικασία.

Οι εργασίες ακολουθούν τη λογική της διαφοροποιημένης διδασκαλίας και προσφέρουν ποικιλία εναλλακτικών λύσεων που στοχεύουν στην κατά το δυνατόν αύξηση της συμμετοχής όλων των μαθητών/τριών. Συγκεκριμένα, προτείνονται ασκήσεις που αναδεικνύουν τόσο τις γλωσσικές – ερμηνευτικές δεξιότητες, όσο και τις καλλιτεχνικές (μουσικές – ζωγραφικές - κιναισθητικές) και τις συνδυάζουν με ψηφιακές δεξιότητες.

Για παράδειγμα: α) Το κάθε ποίημα αναδεικνύει μία στάση ζωής που προτείνει το ποιητικό υποκείμενο. Εντοπίστε τις γλωσσικές επιλογές και τους στίχους που περιγράφουν τη στάση αυτή και συνθέστε έναν εννοιολογικό χάρτη, όπου να απεικονίζεται η ξεχωριστή πρόταση του κάθε ποιήματος. Β) Αφού διαβάσετε το ποίημα εντοπίστε εικόνες που αντιπροσωπεύουν καλύτερα τον κάθε του στίχο και το νόημα που εσείς αποδίδετε και συνθέστε ένα ηλεκτρονικό collage αξιοποιώντας το εργαλείο Collage της e-me. Γ) Έχοντας ακούσει τις ερμηνευτικές απαγγελίες των ποιημάτων του Κ.Π. Καβάφη, ηχογραφήστε με το εργαλείο audiorecorder της e-me το ποίημα που σας αγγίζει περισσότερο, προσπαθώντας να δώσετε έμφαση στους στίχους εκείνους που σας έκαναν μεγαλύτερη εντύπωση.

Οι εργασίες προτείνεται να έχουν τη μορφή Think-tac-toe (τρίλιζας), μιας άσκησης διαφοροποιημένης διδασκαλίας που μπορεί να σχεδιαστεί, ώστε να καλύπτει πολλούς τύπους νοημοσύνης δίνοντας τη δυνατότητα / ελευθερία στους συμμετέχοντες να επιλέξουν τη δραστηριότητα που ανταποκρίνεται περισσότερο στον προσωπικό τους τύπο μάθησης. Όλες οι δραστηριότητες απαιτούν την αξιοποίηση ψηφιακών εργαλείων από την πλατφόρμα e-me ή ελεύθερων ψηφιακών εργαλείων και ωθούν τους συμμετέχοντες στην καλλιέργεια ψηφιακών δεξιοτήτων.

<p>Δημιουργήστε με το εργαλείο «hotspot» της e-me τον χάρτη του ποιήματος «Ιθάκη» του Κ.Π. Καβάφη βάζοντας σημεία που αποδίδουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο το μυθικό πλαίσιο και τους συμβολισμούς του ποιήματος. (Find the Hotspots – e-me) (χωροταξική νοημοσύνη)</p>	<p>Ηχογραφήστε σε μορφή θεατρικού διαλόγου το ποίημα «Περιμένοντας τους βαρβάρους» και προσθέστε στο τέλος μία φράση που αποδίδει κατά τη γνώμη σας τη στάση του ποιητή. (Audiorecorder – e-me) (κιναισθητική νοημοσύνη – ενδοπροσωπική νοημοσύνη)</p>	<p>Με αφορμή ένα από τα ποιήματα γράψτε σε 150 λέξεις τις σκέψεις σας σχετικά με τη στάση που θα πρέπει να έχει ο άνθρωπος απέναντι στις δυσκολίες που εμφανίζονται στη ζωή του. (γλωσσική νοημοσύνη – ενδοπροσωπική νοημοσύνη)</p>
<p>Ζωγραφίστε το περίγραμμα του Αντωνίου («Απολείπειν ο θεός Αντώνιον») και</p>	<p>Με αφορμή το ποίημα «Σατραπεία» του Κ.Π. Καβάφη, δημιουργήστε μία</p>	<p>Επιλέξτε ένα από τα ποιήματα που διαβάσατε και δημιουργήστε ένα</p>

<p>γράψτε σε πρώτο πρόσωπο τα συναισθήματα και τις σκέψεις του. (Essay – e-me)</p> <p>(γλωσσική – ενδοπροσωπική νοημοσύνη)</p>	<p>ψηφιακή αφήγηση (movie maker) επιλέγοντας την κατάλληλη μουσική επένδυση και τις ανάλογες εικόνες ώστε να αποδίδεται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο το κλίμα του ποιήματος. (γλωσσική, μουσική νοημοσύνη)</p>	<p>διαδραστικό βιβλίο (interactive book – e-me) στο οποίο να δίνετε αρχικά πληροφορίες για τον ποιητή και στη συνέχεια να ερμηνεύετε επιλεγμένους στίχους. (γλωσσική νοημοσύνη, ενδοπροσωπική νοημοσύνη)</p>
<p>Συνθέστε με τα μέλη της ομάδας σας ένα ποίημα σε ελεύθερο στίχο που να αποδίδει τα συναισθήματα του Αντωνίου και ηχογραφήστε το με το εργαλείο audiorecorder της e-me.</p> <p>(γλωσσική νοημοσύνη, διαπροσωπική νοημοσύνη)</p>	<p>Χρησιμοποιώντας το εργαλείο Pixton αποδώστε το ποίημα «Περιμένοντας τους βαρβάρους» σε κόμικ συμπληρώνοντας τους κατάλληλους διαλόγους.</p> <p>(γλωσσική νοημοσύνη)</p>	<p>Επιλέξτε μουσικά κομμάτια που μπορούν να επενδύσουν όσο το δυνατόν πιο εύστοχα τα ποιήματα που μελετήσατε και δημιουργήστε βίντεο τα οποία θα αναρτήσετε στον Τοίχο της e-class.</p> <p>(μουσική νοημοσύνη).</p>

Πίνακας 1. Παράδειγμα αναρτημένης άσκησης διαφοροποιημένης διδασκαλίας

4.3 Φάση 3^η: Σύγχρονη διδασκαλία.

Η κάθε ομάδα έχοντας επιλέξει μία ή και δύο εργασίες τις αναρτά στον «Τοίχο» της e-class, ώστε να μπορούν να έχουν πρόσβαση και να δουν τις εργασίες όλα τα μέλη της τάξης. Παράλληλα, όλοι οι μαθητές/τριες έχουν εκ των προτέρων δει τα κριτήρια περιγραφικής αξιολόγησης που έχει αναρτήσει ο/η εκπαιδευτικός τα οποία διακρίνονται από τέσσερις παραμέτρους: Την πρωτοτυπία στον μετασχηματισμό, την αισθητική αρτιότητα, την ακρίβεια στην απόδοση του ποιητικού κλίματος και την γλωσσική / εκφραστική ευστοχία.

Κατά τη σύγχρονη συνεδρία, ο/η εκπαιδευτικός προβάλλει στην πλατφόρμα Webex τις εργασίες της κάθε ομάδας και ζητά να κρατήσουν όλοι σημειώσεις βάσει των κριτηρίων αποτίμησης, τις οποίες θα συζητήσουν στη συνέχεια με τις ομάδες τους ώστε να αναδείξουν τα καλύτερα έργα. Κατά τη διαδικασία αυτή ο/η εκπαιδευτικός διευθύνει τη συζήτηση, παρέχει βοήθεια στις ομάδες και συμβάλλει στο να γίνει κατανοητή η διαδικασία αυτό – και ετεροαξιολόγησης. Στο τέλος, αφού ξεχωρίζουν τα καλύτερα έργα, οι μαθητές/τριες καλούνται να βελτιώσουν τα παραδοτέα τους και τελικά να τα αναρτήσουν στον ιστότοπο του σχολείου τους.

4.3 Αποτελέσματα - Συζήτηση

Η διαδικασία που προτείνεται παραπάνω βασίζεται αφενός στον σχεδιασμό της διδασκαλίας με βάση τις αρχές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και αναδεικνύει τη

συνεργασία και την αυτενέργεια των μαθητών. Ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού είναι βοηθητικός και συντονιστικός, επιτρέποντας στους συμμετέχοντες να ερμηνεύσουν και να δημιουργήσουν με αφορμή τα ποιήματα που διάβασαν, ενώ τους φέρνει σε επαφή με ψηφιακά εργαλεία σημαντικά που δίνουν τη δυνατότητα στους συμμετέχοντες να εισέλθουν στο εργαστήριο δημιουργίας του ποιητή και να μεταμορφωθούν και οι ίδιοι/ες σε δημιουργούς.

Η ομαδοσυνεργατική προσέγγιση των ποιημάτων και η συζήτηση στην ολομέλεια επιτρέπει σε όλους/ες να εντοπίσουν κοινά στοιχεία ποιητικής του Κ.Π Καβάφη, να προβληματιστούν πάνω στον τρόπο που επιλέγει να εκφράσει ιδέες και στάσεις και να συνειδητοποιήσουν τόσο την ιδιαιτερότητά τους ως ποιητή, όσο και τη διαχρονικότητά του. Όλα τα βήματα της διδασκαλίας βασίζονται στην αξιοποίηση των συνεργατικών εργαλείων της πλατφόρμας ασύγχρονης διδασκαλίας e-class, όπου και αναρτώνται τόσο οι πληροφορίες και το βοηθητικό υλικό εκ μέρους του εκπαιδευτικού, όσο και οι εργασίες που κάνουν οι ομάδες, αλλά και τα σχόλια και οι συζητήσεις τους.

Ταυτόχρονα, οι εργασίες που αναλαμβάνει η κάθε ομάδα χαρακτηρίζονται από μία ανοιχτότητα που επιτρέπει σε όλους τους μαθητές να βρουν ένα πεδίο που τους ενδιαφέρει περισσότερο, το οποίο καλούνται να αναπτύξουν με τη βοήθεια των ψηφιακών εργαλείων e-content της πλατφόρμας e-me. Απαραίτητη προϋπόθεση, βέβαια, είναι η εξήγηση του τρόπου με τον οποίο λειτουργούν τα ψηφιακά εργαλεία, ώστε οι μαθητές/τριες να εξοικειωθούν και να μπορέσουν να τα αξιοποιήσουν μόνοι/ες τους κατά την ασύγχρονη φάση της μελέτης.

Η διαδικασία τόσο της σύγχρονης, όσο και της ασύγχρονης διδασκαλίας, αξιοποιεί τα ψηφιακά εργαλεία μεταμορφώνοντας την εκπαιδευτική διαδικασία και βοηθά τους μαθητές να δώσουν τη δική τους ερμηνευτική εκδοχή μέσα από τις προσωπικές τους προσλαμβάνουσες. Οι ψηφιακές πρακτικές που προτείνονται προς αξιοποίηση δεν εμμένουν απλώς στη χρήση των ψηφιακών εργαλείων, αλλά προάγουν τον δημιουργικό μετασχηματισμό μέσα από τη συνεργασία, βοηθώντας τελικά στην κριτική πρόσληψη τόσο του προς εξέταση αντικειμένου, όσο και της ψηφιακής πραγματικότητας.

Αναφορές

- Baynham, M. (2002). Πρακτικές Γραμματισμού/ μτφ. Μ. Αραποπούλου. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Gardner, H. (1993). Frames of mind: The theory of multiple intelligences (2nd ed.) New York: Basic Books.
- Gee, J. P. (2000). "Identity as an analytic lens for research in education", Review of Research in Education, 25, 99-125.

- Gee, J. P. (2010). *An Introduction to Discourse Analysis. Theory and Method*. New York, London: Routledge.
- Goodman, K. (1996). *On Reading*. Portsmouth, NH: Heinemann.
- Kalantzis, M & Cope, B. (1999) «Πολυγραμματισμοί» στο Α.-Φ. Χριστίδης (επιμ.), *Ισχυρές και ασθενείς γλώσσες στην Ευρωπαϊκή Ένωση: όψεις του γλωσσικού ηγεμονισμού*. Θεσσαλονίκη: ΚΕΓ, 680-695.
- Keen S. (2006). A theory of narrative empathy. *Narrative*, 14 (3): 207-236.
- Koutsogiannis, D. (2004). "Critical technoliteracy and "weak" languages", in I. Snyder & C. Beavis (eds.), *Doing literacy online: Teaching, learning and playing in an electronic world*. Cresskill, NJ: Hampton Press, 163-184.
- Mar, R. A. (2004) The neuropsychology of narrative: story comprehension, story production and their interrelation. *Neuropsychologia*, 42(10), 1414-1434
- Mar, R. A., Tackett, J. L., & Moore, C. (2009). Exposure to media and theory-of-mind development in preschoolers. *Cognitive Development*, 25(1), 69-78.
Ανακτήθηκε από τη διεύθυνση <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0885201409000835>
(Πρόσβαση: 25/4/21)
- Zabihzadeh, A., Maleki, Gh., Richman, M.J., Hatami, A.J., Alimardani, Z. & Heidari, M. (2017). Affective and cognitive theory of mind in borderline personality disorder: The role of comorbid depression. *Psychiatry Research*, 257, 144-149.
Ανακτήθηκε από τη διεύθυνση <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0165178116319114?via%3Dihub>
(Πρόσβαση: 25/4/21).
- Αμπατζοπούλου, Φ. (2000). *Η γραφή και η βάσανος*. Αθήνα: Θεμέλιο.
- Αποστολίδου, Β., Πασχαλίδης, Γ. & Χοντολίδου, Ε. (2002). Η Λογοτεχνία ως Πολιτισμική και Διαπολιτισμική Αγωγή, στη Διημερίδα: Ομοιότητες & διαφορές: αναζητώντας νέους δρόμους της εκπαίδευσης, Κομοτηνή, 29 & 30 Νοεμβρίου 2002, στο πλαίσιο του Προγράμματος Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων 2002-2004, ΔΡΑΣΗ 2.5 Δημιουργία «εναλλακτικού» εκπαιδευτικού υλικού για το μάθημα της λογοτεχνίας Α΄ και Β΄ Γυμνασίου.
- Βασάλα, Π. (2005). *Εξ Αποστάσεως Σχολική Εκπαίδευση*. Στο Α. Λιοναράκης (Επιμ.), *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Παιδαγωγικές και Τεχνολογικές Εφαρμογές*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Γαμβρού, Ε. (2017). *Διαδίκτυο και λογοτεχνία: έρευνα αναγνωστικής συμπεριφοράς των χρηστών του διαδικτύου και αξιοποίησή της στη διδασκαλία της λογοτεχνίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση*. Διδακτορική Διατριβή, Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ., Σχολή Παιδαγωγική, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης. Ανακτήθηκε

- από τη διεύθυνση <https://ikee.lib.auth.gr/record/287980/files/GRI-2017-18669.pdf>. (Πρόσβαση 9/7/21).
- Γκίβαλου, Α. (2010). Φιλολογικές Διαδρομές Γ'. Δημιουργοί και αναγνώσεις. Έκδ. Β'. Αθήνα: Πατάκη.
- Καρακίτσιοι, Α. & Καρασαββίδου, Ε. (2005). Αναπαραστάσεις του μετανάστη στο παιδικό μυθιστόρημα. Τα Κείμενα., νο 3,1-17, Ανακτήθηκε από τη διεύθυνση <http://keimena.ece.uth.gr/main/t2/keimena.htm>. (Πρόσβαση 2/7/21)
- Κολιοπούλου, Κ., (2016). Γλωσσική διδασκαλία (Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία) Δημοτικού. Προτάσεις Διαχείρισης της Διδακτέας Ύλης, Ανακτήθηκε από τη διεύθυνση <http://blogs.sch.gr/symdim-dath43/files/2016/09/%CE%93%CE%9B%CE%A9%CE%A3%CE%A3%CE%99%CE%9A%CE%97-%CE%94%CE%99%CE%94%CE%91%CE%A3%CE%9A%CE%91%CE%9B%CE%99%CE%91.pdf> (Πρόσβαση 3/7/21)
- Κωστούλη, Τ. (2005). «Από τα προγράμματα γραμματισμού στο γραμματισμό της σχολικής τάξης: Στατικοί και δυναμικοί τρόποι θεώρησης του κριτικού γραμματισμού», στο Δ. Κουτσογιάννης, Α. Χαραλαμπίδης & Λιόσης (επιμ.), Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα. Πρακτικά της 26ης Ετήσιας Συνάντησης Εργασίας του Τομέα Γλωσσολογίας του Τμήματος Φιλολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του ΑΠΘ, 14-15 Μαΐου 2005. Θεσσαλονίκη: Ίδρυμα Τριανταφυλλίδη, 252-270.
- Λιοναράκης, Α. (2001). Ανοικτή και εξ αποστάσεως πολυμορφική εκπαίδευση: Προβληματισμοί για μία ποιοτική προσέγγιση σχεδιασμού διδακτικού υλικού. Στο Λιοναράκης, Α. (επιμ.) Απόψεις και Προβληματισμοί για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση σ. 33-52, Αθήνα: Προπομπός
- Μαλαφάντης, Κ. (2011). Το παραμύθι στην εκπαίδευση. Ψυχοπαιδαγωγική Διάσταση και αξιοποίηση. Αθήνα: Διάδραση.
- Μανούσου, Ε. (2008). Προδιαγραφές παιδαγωγικού πλαισίου για την εφαρμογή πολυμορφικής, συμπληρωματικής εξ αποστάσεως περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, σε μαθητές πρωτοβάθμιας, ολιγοθέσιων και απομακρυσμένων σχολείων της Ελλάδας (Διδακτορική Διατριβή). Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα. Ανακτήθηκε από τη διεύθυνση: <http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/15961#page/1/mode/2up>. (Πρόσβαση 3/7/21)
- Μανούσου, Ε., Κοντογεωργάκου, Β., Γεωργιάδη, Ε., & Κόκκαλη, Α. (2017). Παιδαγωγικό υλικό στην σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Μελέτη Περίπτωσης: το εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό Κέντρο της Βικτώρια στην Αυστραλία. Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ

Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία, 13(1), 5-25. Ανακτήθηκε από τη διεύθυνση DOI: <https://doi.org/10.12681/jode.13912> (Πρόσβαση 3/7/21)

Ματσαγγούρας, Η. (2009). Εισαγωγή στις Επιστήμες της Παιδαγωγικής, Εναλλακτικές Προσεγγίσεις, Διδακτικές Προεκτάσεις. Αθήνα: Gutenberg.

Ντρενογιάννη Ελένη (2010). «Το ‘νέο σχολείο’ και ο ρόλος των ΤΠΕ ως φορέων εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης», στο Τζιμογιάννης Α. (επιμ.), 7ο Πανελλήνιο Συνέδριο με Διεθνή Συμμετοχή «Οι ΤΠΕ στην Εκπαίδευση». Κόρινθος: Εκδόσεις Νέων Τεχνολογιών. Ανακτήθηκε από τη διεύθυνση από <http://korinthos.uop.gr/~hcicte10/proceedings/144.pdf>. (Πρόσβαση 26.07.2021)

Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας και της Λογοτεχνίας, της Αρχαίας ελληνικής γλώσσας & γραμματείας στην υποχρεωτική εκπαίδευση, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αθήνα 2011 (στο ΦΕΚ 1562/Τ.Β’/27-6-2011). Douligeris, C., & Mitrokotsa, A. (2004). DDoS attacks and defense mechanisms: classification and state-of-the-art. *Computer Networks*, 44(5), 643-666.

Abstract

The integration of digital tools, such as those included in the Digital Platforms e-class and e-me, is undoubtedly a means of achieving teaching objectives, but also a way that can significantly contribute to the activation of student participation and the improvement of their digital skills. Having in mind the characteristics of distance learning, this paper focuses on describing the methodology of designing a distance learning proposal. The proposal was presented during online training seminars which were addressed to Greek language and Literature teachers in the Dodecanese during the period of the suspension of the schools' operation due to Covid virus. The purpose of the seminars was to help teachers apply correctly the distance learning methodology in their digital classes. The teaching proposal takes into account the special parameters in designing and implementing distance learning methodology and utilizes tools from the two basic digital platforms of asynchronous and synchronous teaching (e-me and e-class, WEBEX), which were proposed by the Ministry of Greek Education. It gives special role to the promotion of collaborative practices and teamworking by using multiple digital tools which transform the teaching of Literature in a creative procedure which promotes critical thinking and digital skills which.

Keywords: Literature, Digital platforms, Distance learning, Collaboration.